

WOJCIECH JAWORSKI, WOJCIECH APOZNAŃSKI, RAFAŁ CHRZAN

Leczenie nawracających zwężeń cewki moczowej u dzieci laserem neodymowym

Treatment of Recurrent Pediatric Urethral Stricture with Neodymium Laser

Katedra i Klinika Chirurgii i Urologii Dziecięcej AM we Wrocławiu

Streszczenie

Cel pracy. Ocena skuteczności przezcewkowej laseroterapii nawracających zwężeń cewki moczowej u dzieci.

Materiał i metody. Opisano leczenie 16 chłopców ze zwężeniem cewki moczowej. Stosowano laser Nd: YAG firmy Heraeus Surgical Inc. (Laser 5040) o mocy 100 W. Określono parametry pracy lasera. Szczegółowo przedstawiono technikę zabiegu. Okres obserwacji wynosił 6–36 miesięcy.

Wyniki. Po jednej sesji laseroterapii dobry wynik uzyskano u 9 chłopców. U 5 chorych wykonano powtórny zabieg z powodu nawrotu zwężenia cewki moczowej. U 2 chłopców druga sesja laseroterapii zakończyła się sukcesem. U 3 pacjentów zastosowane leczenie było nieskuteczne. Dwóch pacjentów nie zgłosiło się do badań kontrolnych. Nie odnotowano żadnych poważnych powikłań.

Wnioski. Leczenie laserem Nd: YAG zwężeń cewki moczowej u dzieci jest metodą małoinwazyjną i bezpieczną. Charakteryzuje się dużą skutecznością i może zastępować tradycyjną przezcewkową terapię tego schorzenia (**Adv Clin Exp Med.** 2004, 13, 6, 981–985).

Słowa kluczowe: nawracające zwężenia cewki moczowej, endoskopia, leczenie laserem, dzieci.

Abstract

Objectives. The aim of study was to assess the efficacy and safety of transurethral laserotherapy in the treatment of recurrent urethral stricture in children.

Material and Methods. Sixteen boys with stricture of urethra, previously treated with conventional methods, were included in the study. Nd: YAG laser (Heraeus Surgical Inc. – Laser 5040) of 100 W power was used. The parameters of the device work were established. The procedure technique was precisely presented. Follow-up was 12 to 36 months.

Results. Good results were obtained in 9 boys after one laserotherapy session. In 5 patients the next procedure had to be performed because of the recurrence of the constriction. In two of the five boys the second laserotherapy session was successful. In 3 patients laserotherapy was ineffective. Two patients were missed for follow-up. No serious complications after this treatment were observed.

Conclusion. The treatment of urethral constriction by means of Nd: YAG laser in children is non-invasive and safe procedure. The method is effective and can replace the traditional transurethral therapy. To assess of the exact results of laserotherapy for urethral constriction long-lasting follow-up and randomized studies are required (**Adv Clin Exp Med.** 2004, 13, 6, 981–985).

Key words: recurrent urethral stricture, endoscopy, laser treatment, children.

Tradycyjne leczenie zwężeń cewki moczowej polega na nacięciu blizny uretrotomem Otisa, Sachsa lub stopniowym poszerzaniu światła cewki [1, 2]. W niektórych ośrodkach stosuje się laserową resekcję zwężonej cewki moczowej [2, 3]. Laser neodymowy (Nd: YAG) ze względu na swoje

właściwości biofizyczne oraz sposób przewodzenia wiązki światła jest wykorzystywany w leczeniu schorzeń urologicznych [4]. Po rejestracji w 1984 r. w USA znalazł szerokie zastosowanie w leczeniu nowotworów pęcherza moczowego, przezcewkowej ablacji stercza, laserowej śród-

miąższowej koagulacji stercza, kruszeniu złogów moczowodowych oraz w leczeniu zwężeń cewki moczowej u dorosłych [4–7]. Materiałem czynnym w laserze Nd: YAG jest kryształ granatu itrowo-aluminiowego z domieszką neodymu [8]. Wygodnym narzędziem do przecinania, waporyzacji i koagulacji tkanek jest powlekane silikonem włókno kwarcowe połączone z laserem, wprowadzane przez kanał manipulacyjny cystoskopu do światła cewki moczowej. Wielu autorów opisuje laseroterapię zwężeń cewki moczowej u dorosłych [9, 10]. Doniesienia o przezcewkowym leczeniu laserem zwężeń cewki u dzieci są nieliczne [4]. Autorzy po doświadczeniach w tradycyjnym leczeniu zwężeń cewki moczowej u dzieci zastosowali laser Nd: YAG do usunięcia nawrotowej przeszkody w obrębie cewki moczowej.

Celem pracy jest ocena wyników leczenia zwężeń cewki moczowej u dzieci z użyciem lasera Nd: YAG.

Material i metody

W latach 1996–2001 w Klinice Urologii i Chirurgii Dziecięcej Akademii Medycznej we Wrocławiu zastosowano laser w leczeniu nawracających zwężeń cewki moczowej u 16 chłopców w wieku 3–16 lat. Wszystkich pacjentów poddano wcześniej wielokrotnym zabiegom kalibracji cewki moczowej. U 2 dzieci pierwotnie nacięto zwężony fragment cewki moczowej uretrotomem Otis. Przyczyną powstania zwężenia cewki moczowej u 11 chłopców były powikłania po operacji spodziectwa, u 2 chłopców uraz miednicy. U 2 chłopców zwężenie powstało na skutek długotrwałego stosowania cewnika Foleya. U jednego chłopca uszkodzenie cewki i następnie zwężenie powstało podczas operacji zarośnięcia odbytu. U 8 spośród 11 chłopców leczonych pierwotnie z powodu spodziectwa zwężenie cewki moczowej było na wysokości zespolenia istniejącej cewki moczowej z jej nowo wytworzoną częścią, a u 3 chorych obejmowało odcinek cewki moczowej położony dystalnie w stosunku do zespolenia. Długość zwężenia nie przekraczała u żadnego z pacjentów 10 mm.

U wszystkich chłopców obserwowano zwężenie strumienia moczu podczas mikcji. U 3 chorych zwężenie cewki moczowej było przyczyną ostrego zatrzymania moczu. U 12 (75%) chłopców okresowo występowały zakażenia dróg moczowych.

Zwężenie cewki rozpoznano na podstawie danych klinicznych i wyników badań dodatkowych. W badaniu uroflowmetrycznym stwierdzano spłaszczenie krzywej mikcyjnej, obniżenie wskaźników maksymalnego i średniego przepływu cewkowego

oraz wzrost objętości moczu zalegającego po mikcji w pęcherzu moczowym. Rozpoznanie potwierdzano ostatecznie, uwidoczniając miejsce zwężenia podczas uretrocytostkopii.

Zabiegi laseroterapii prowadzono w systemie szpitala jednodniowego w znieczuleniu ogólnym. Do wzornikowania cewki moczowej użyto cystoskopu Storza o prostej optyce, średnicy 10,5 oraz 12 F. Stosowano laser Nd: YAG firmy Heraeus Surgical Inc. (Nd: YAG Laser 5040). Cewkę moczową szynowano matową, elastyczną prowadnicą znajdującą zastosowanie w kaniulacji dużych naczyń krwionośnych sposobem Seldingera. Przez kanał manipulacyjny cystoskopu wprowadzano włókno kwarcowe o odpowiednio dobranej średnicy (Heraeus Lasersonics). Bliźnię nacinano, a następnie waporyzowano metodą kontaktową. Narzucano moc wyjściową lasera 10–20 W. Czas trwania pojedynczego sygnału wynosił 10 sekund. Do chłodzenia włókna stosowano ciągły przepływ soli fizjologicznej o temperaturze 16°C.

U 12 chłopców, śródoperacyjnie, prawidłowe światło cewki moczowej uzyskano po nacięciu jej zwężonego fragmentu i waporyzacji bliźny na godzinie 6. i 12. Z powodu okrężnego i nieregularnego charakteru bliźny u 4 chorych zastosowano technikę kontaktowego, punktowego podpowierzchniowego odparowania bliźnowatej tkanki, a następnie przecinano laserem mostki tkankowe między mikrootworami wytworzonymi w bliźnie. U 11 chłopców założono cewnik moczowy na 24 godziny. W okresie pooperacyjnym wszyscy chorzy otrzymywali leki odkażające drogi moczowe przez 10 dni. Najkrótszy okres obserwacji wynosił 6 miesięcy. Dane kliniczne dotyczące 16 leczonych pacjentów, szczegóły stosowanej terapii oraz wyniki laseroterapii przedstawiono w tabeli 1. Nie wykonywano rutynowo kontrolnej cystostkopii lub uretrografii.

Głównym kryterium skuteczności laseroterapii była subiektywna ocena mikcji dokonywana przez pacjenta lub rodziców oraz ustąpienie objawów klinicznych.

Wyniki

Pięciu chłopców, u których nie zakładano cewnika moczowego po zabiegu, bez trudności oddawało moc. 10 chorych, u których utrzymywano cewnik przez 24 godziny po laseroterapii również nie miało zaburzeń mikcji po jego usunięciu. U jednego chłopca wystąpiło miernie nasilone krwawienie z cewki moczowej, które zatrzymało się spontanicznie po 24 godzinach. Nie obserwowano innych powikłań. Kontrolne badania prowadzone przez okres 6–12 miesięcy po jednokrotnym

Tabela 1. Wyniki przezcewkowego laserowego rozcięcia zwężeń cewki moczowej u chłopców**Table 1.** Results of transurethral laserotherapy of urethral stricture in boys

Wiek (Age – years)	Etiologia zwężenia (Stenosis etiology)	Liczba seansów (Number of procedures) – months)	Okres obserwacji – miesiące (Period of obser- vations)	Parametry pracy lasera (Laser parameters)	Ostateczny wynik leczenia (Final results)
5	spodziectwo (hypospadiasis)	1	9	5 W/750 J	dobry (good)
4	spodziectwo (hypospadiasis)	1	8	11 W/845 J	dobry (good)
5	spodziectwo (hypospadiasis)	1	9	10 W/670 J	dobry (good)
4	spodziectwo (hypospadiasis)	1	8	11 W/845 J	dobry (good)
3	spodziectwo (hypospadiasis)	1	9	18 W/1150 J	dobry (good)
4	spodziectwo (hypospadiasis)	1	6	14 W/450 J	dobry (good)
8	spodziectwo (hypospadiasis)	1	6	12 W/550 J	dobry (good)
5	spodziectwo (hypospadiasis)	1	9	10 W/670 J	dobry (good)
16	pourazowe zwężenie (post trauma stenosis)	1	10	20 W/1350 J	dobry (good)
5	przedłużone cewnikowanie (catheterisation)	2	9	10 W/600 J	dobry (good)
6	spodziectwo (hypospadiasis)	2	6	10 W/935 J	dobry (good)
7	spodziectwo (hypospadiasis)	2	8	14 W/1000 J	zły (bad)
3	zarośnięcie odbytu (anal atresia)	2	9	18 W/1150J	zły (bad)
16	pourazowe zwężenie (post trauma stenosis)	2 ?	10	20 W/1350 J	zły (bad)
4	spodziectwo (hypospadiasis)	1	6	14 W/450 J	bd. (no data)
8	przedłużone cewnikowanie (catheterisation)	1	6	12 W/550 J	bd. (no data)

zabiegu wykazały dobry wynik laseroterapii u 9 (56%) chłopców spośród 16 leczonych z powodu zwężenia cewki moczowej. U 5 (30%) chłopców wykonano powtórny zabieg na skutek ponownego zwężenia cewki moczowej. U 2 chorych wynik drugiego seansu laseroterapii był dobry. U 3 (18%) chorych powtórna laseroterapia zwężonego odcinka cewki moczowej była nieskuteczna. Dwóch pacjentów nie zgłosiło się do badań kontrolnych.

Wyniki leczenia chłopców przedstawiono

w tabeli 1. Badania uroflowmetryczne wykonane u 10 spośród 11 chorych w 6 miesiącu po laseroterapii wykazało poprawę wskaźników mikcji. W tabeli 2 zestawiono wyniki badania uroflowmetrycznego w okresie przed- i pooperacyjnym.

Omówienie

Laserowa resekcja zwężeń cewki moczowej u dorosłych jest stosowana w wielu ośrodkach.

Tabela 2. Badanie uroflowmetryczne pacjentów przed i po laseroterapii wykonanej z powodu zwężenia cewki moczowej (4 wybranych pacjentów)**Table 2.** Uroflowmetry before and after laserotherapy (4 patients of the group)

	Przed zabiegiem (Before laserotherapy)				Po zabiegu (After laserotherapy)			
Pacjenci (Patients)	Q _{max} ml/s	Q _{ave} ml/s	V ml	PVR ml	Q _{max} ml/s	Q _{ave} ml/s	V ml	PVR ml
1	8	4	126	38	13	10	140	–
3	6	3	105	42	12	9	185	20
9	9	5	240	50	15	12	290	15
11	5	2	140	45	11	8	190	–

Q_{max} – maksymalny przepływ cewkowy,Q_{ave} – średni przepływ cewkowy,

V – objętość wydalonego moczu,

PVR – zaleganie moczu po mikcji.

Q_{max} – maximal flow,Q_{ave} – average flow,

V – voiding volume,

PVR – post-voiding residual.

Skuteczność tej metody budzi wątpliwości wielu autorów [2, 4].

Według Perkasha et al. prawidłowa drożność cewki moczowej po laseroterapii utrzymywała się jedynie w pierwszych miesiącach po zabiegu, a następnie stwierdzono nawrót choroby [2, 4]. Nie znaleziono w dostępnej literaturze randomizowanych badań jednoznacznie potwierdzających efektywność lasera Nd: YAG w leczeniu zwężeń cewki u dzieci. Piśmiennictwo jest bardzo skąpe, a liczby poddanych takiej terapii chorych nie przekraczają kilkunastu pacjentów [5]. Stosowanie różnych typów laserów dodatkowo utrudnia porównywanie uzyskiwanych wyników [11, 12]. Znaczna część urologów i chirurgów dziecięcych prezentuje opinię, że postępowaniem z wyboru w zwężeniu cewki jest wykonywana pod kontrolą wzroku endoskopowa uretrotomia, ostrzyknięcie blizny steroidami, a w przypadku krótkoodcinkowych zwężeń wielokrotnie poszerzanie [1]. Zachęcające wyniki leczenia laserem zwężeń cewki moczowej u dzieci uzyskali Faerber et al. [4]. Dwunastomiesięczna obserwacja wykazała brak cech zwężenia u 10 spośród 12 leczonych przez niego dzieci et al. [4]. Doświadczenie własne obejmowało 16 chorych. W poddanym analizie okresie obserwacji uzyskano dobre wyniki terapii laserem u 11 dzieci (69%), ale w 2 przypadkach konieczna była powtórna laseroterapia.

Z nieznanых przyczyn laseroterapia zwężeń cewki u dzieci wydaje się bardziej efektywna niż u dorosłych [13]. Prawdopodobnie istotną rolę odgrywa mała długość zwężonego odcinka cewki moczowej (u dzieci w materiale własnym nieprze-

kracząca 20 mm) w porównaniu z rozległymi zwężeniami cewki u dorosłych [2, 4]. Podkreśla się, że w przypadku poważnych zwężeń cewki moczowej należy wprowadzić do jej światła prowadnicę wyznaczającą długą oś cewki moczowej i rozpoczynać waporyzację blizny na godzinie 12. jej poprzecznego przekroju. Wyżej wymienione postępowanie zapobiega niekontrolowanemu uszkodzeniu ścian cewki moczowej i przeciwdziała powstawaniu przetok [2]. Stosowano je u wszystkich chorych leczonych w naszym ośrodku. Niektórzy autorzy zalecają technikę kontaktowej waporyzacji okrężnej blizny, doprowadzając do powstania wielu małych otworów, a następnie przecinając łączące je mostki łącznotkankowe [2]. Inni odradzają okrężną waporyzację jako sprzyjającą powstaniu wtórnych okrężnych blizn [4]. Opisaną technikę autorzy zastosowali dwukrotnie, uzyskując dobry efekt u jednego dziecka. Zaletą leczenia zwężeń cewki z użyciem lasera u dzieci jest bezkrwawy charakter oraz bardzo duża precyzja zabiegu [2]. Przy prawidłowym doborze parametrów pracy lasera oraz odpowiedniej technice nie obserwuje się nasilonego obrzęku cewki moczowej [4]. U 5 spośród 16 leczonych chłopców nie stosowano po laseroterapii cewników. Nie stwierdzono również u żadnego chorego, opisywanych przez innych autorów, powikłań w postaci przetok, zacieku moczu lub zwężenia ujścia zewnętrznego cewki moczowej [2, 4]. Mimo zachęcających wstępnych wyników leczenia zwężeń cewki u chłopców laserem Nd: YAG, konieczna jest randomizacja badań oraz dłuższy okres obserwacji.

Piśmiennictwo

- [1] Noe HN: Complication and management of childhood urethral stricture disease. Urol Clin North Am 1983, 10, 531–536.
- [2] Perkash I: Ablation of urethral strictures using contact chisel crystal firing Neodymium: YAG-laser. J Urol 1997, 157, 809–813.

- [3] **Turek PJ, Malloy TR, Cendron M, Carpiniello VL, Wein AJ:** KTP-532 laser ablation of urethral strictures. *Urology* 1992, 40, 330–334.
- [4] **Faerber GJ, Park JM, Bloom DA:** Treatment of pediatric urethral stricture disease with the neodymium: yttrium-aluminium-garnet laser. *Urology* 1994, 44, 264–267.
- [5] **Bar K:** Ocena wyników leczenia nowotworów pęcherza moczowego za pomocą elektroresekcji przezcewkowej i lasera neodymowego Nd: YAG. *Urol Pol* 1998, 51, 207–220.
- [6] **Pypno W, Husiatyński W:** Przezcewkowa laserowa ablacja stercza – cztery lata doświadczeń. *Urol Pol* 1998, 51, 236–243.
- [7] **Pypno W, Husiatyński W:** Laserowa śródmiąższowa koagulacja stercza. *Urol Pol* 1998, 51, 244–251.
- [8] **Nowakowski W:** Zarys klinicznych zastosowań laserów. Dom Wydawniczy „Ankar”, Warszawa 1995, 25–33.
- [9] **Shanberg AM, Chalfin SA, Tansey LA:** Neodymium-YAG laser: new treatment for urethral stricture disease. *Urology* 1984, 24, 15–17.
- [10] **Smith JA Jr, Dixon JA:** Neodymium: YAG laser treatment of benign urethral strictures. *J Urol* 1984, 131, 1080–1081.
- [11] **Merkle W:** Laser incision for treatment of recurrent urethral stenoses in men. *Laser Med* 1991, 7, 91–95.
- [12] **Shanberg A, Baghdassarian R, Tansey R, Sawyer D:** K.T.P.-532 laser in treatment of urethral strictures. *Urology* 1988, 32, 517–520.
- [13] **Smith JA Jr:** Endoscopic application of laser energy. *Urol Clin North Am* 1986, 13, 405–419.

Adres do korespondencji:

Wojciech Jaworski
Klinika Chirurgii i Urologii Dziecięcej AM
ul. M. Curie-Skłodowskiej 52
50-369 Wrocław

Praca wpłynęła do Redakcji: 9.03.2004 r.
Po recenzji: 25.03.2004 r.
Zaakceptowano do druku: 16.04.2004 r.

Received: 9.03.2004
Revised: 25.03.2004
Accepted: 16.04.2004